

BİR HEMŞİRELİK DERGISİNİN İNCELENMESİ

EXAMINING OF A NURSING JOURNAL

Prof.Dr. Leyla KHORSHID* **Yard.Doç.Dr. Esra AKIN KORHAN****
Yard.Doç.Dr. Gülendamar HAKVERDİOĞLU YÖNT*** **Araş.Gör.Dr. Ayşe DEMİRAY***

*E.Ü. Hemşirelik Fakültesi Hemşirelik Esasları AD. Başkanı

**İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü

***Şifa Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü

ÖZET

Amaç: Bu tanımlayıcı çalışma, bir hemşirelik dergisinde yayınlanan yazıların incelenmesi amacıyla retrospektif ve kesitsel olarak yapılmıştır.

Gereç ve Yöntem: Araştırmanın evrenini ve örneklemini, incelenen dergide yayımlandığı günden beri çıkan tüm yazılar oluşturmuştur. Araştırmanın verileri, araştırmacılar tarafından hazırlanan bir veri toplama formu kullanılarak toplanmıştır. Çalışmanın verileri 2. Mayıs. 2011 – 30. Haziran. 2011 tarihleri arasında toplanmıştır. Araştırma, derginin yayımlandığı kurumda yürütülmüştür. Araştırmanın yapıldığı kurumdaki etik kuruldan yazılı izin alınmıştır.

Verilerin sayısal, yüzdelik ve ortalama dağılımı verilmiştir. Verilerin analizinde korelasyon, Mann -Whitney U testi kullanılmıştır.

Bulgular: Dergi hakemli olduktan sonra daha az sayıda derleme makale yayımlanmıştır. Dergi hakemli olduktan sonra yayınlanan yazılarda yabancı kitabın ve raporların kaynak olarak gösterilmesi azalmıştır, ancak gazete/internetin ve tezlerin/projelerin kaynak olarak gösterilmesi artmıştır. Yıllar ilerledikçe, kullanılan toplam kaynak sayısının arttığı saptanmıştır.

Sonuç: İncelenen hemşirelik dergisi 26 yıllık süreç içinde bir özel sayı dahil 9119 bilimsel sayfa basarak hemşirelik alanında önemli bir bilgi birikimine yol açmıştır.

Anahtar Kelimeler: araştırma, bilimsel yayın, dergi, hemşirelik dergisi,

ABSTRACT

Objective: This descriptive study was carried out with the purpose of examining the publications, published in a nursing journal as a retrospective and cross-sectional research.

Methods: The population and the sample of the study was consisted of all publications published in a nursing journal since beginning the publish. The data were collected via "data collection form" prepared by the researchers. The data were collected between the date 2 May 2011 and 30 June 2011. Research was carried out in the institution in which the journal is published. Written consent was obtained from institution which the study implemented and ethical consent was obtained from ethical committee in the institution. Numerical, percentage and the average

distribution was given. Mann-Whitney U test and Pearson's Correlation coefficient was used in analysis the data.

Results: Review articles were published in a smaller number after being refereed journal. It has been found and decreasing in the number of in foreign books, and reports used, but was found an increasing in the count of the newspaper / internet and dissertations / projects used as the source, after being peer-reviewed articles in journals published. In progressed years has been found to increase the number of total resources used.

Conclusion: The nursing journals which are examined have been led to an scientific important unit of information in the field of nursing with pressing a 9119 a page by special issue in 26-year period including the special issue.

Key words: research, scientific paper, journal, nursing journal

GİRİŞ

Üniversitelerin temel işlevlerinden biri, araştırma etkinlikleri ile yeni bilgi üreterek bilime uluslararası düzeyde katkı yapmaktır. Dergiler, yeni üretilmiş bilgilerin sergilendiği alanlardır. Bu bilgiler, bu sergide başkaları tarafından test edilmeye sunulan ve kitaplara girmeye aday bilgilerdir. Yayının yararlılığı ve güncelliği, bilimsel dergilerin içeriğini belirleyen faktörlerdir. ABD'de 1971 yılında hemşirelik dergi sayısı 22 iken, 1991 yılında bu sayı 92'ye ulaşmış olup bu dergilerin beşi, hemşirelik araştırmalarına ağırlıklı olarak yer vermektedir. Ülkemizde 15 kadar hemşirelik dergisi bulunmaktadır (Bayık 2004). İncelenecek olan dergi hemşirelik alanındaki ilk bilimsel içerikli dergilerden biridir. Yayınlanmaya başladığı tarihten itibaren yayın kalitesini arttırmaya yönelik çalışmalar yürütülmüştür. Ancak yayınlandığı yıldan bu yana dergideki yayınların niteliği ve sayısına ilişkin bir çalışma bulunmamaktadır.

AMAÇ

Bu araştırma, bir hemşirelik dergisinde yayınlanan yazıların incelenmesi amacıyla retrospektif, kesitsel ve tanımlayıcı olarak yapılmıştır.

GEREÇ ve YÖNTEM

Araştırmanın evrenini ve örneklemini, incelenen dergide yayımlandığı günden beri çıkan tüm yazılar oluşturmaktadır. Araştırma verileri, araştırmacılar tarafından hazırlanan bir veri toplama formu kullanılarak toplanmıştır. Çalışma 2. Mayıs. 2010 – 30. Haziran. 2011 tarihleri arasında toplanmıştır. Araştırma, derginin yayımlandığı kurumda yürütülmüştür. Araştırmanın yapıldığı kurumdaki etik kuruldan izin alınmıştır. Verilerin sayısal, yüzdeler ve ortalama dağılımı verilmiş, verilerin analizinde korelasyon, Mann-Whitney U testi kullanılmıştır. Dergilerin yarısı hakemlidir. 1985-1997 yılları arasındaki 13 sayıda yayınlanan dergiler hakemsiz, 1998-2010 yılları arasındaki 13 sayıda yayınlanan dergiler ise hakemli olarak yayınlanmıştır.

Tablo 1: Yıllara göre dergi sayı ve sayfa sayılarının dağılımı

Yıl	Derginin Cildi	Dergi Sayısı	Sayfa Sayısı
1985	1	3	258
1986	2	3	322
1987	3	3	302
1988	4	3	271
1989	5	3	300
1990	6	3	297
1991	7	3	330
1992	8	3	334
1993	9	3	516
1994	10	3	441
1995	11	3	444
1996	12	3	516
1997	13	3	184
1998	14	2	330
1999	15	2	194
2000	16	2	225
2001	17	1	104
2002	18	1	172
2003	19	1	178
2004	20	2	292
2005	21	3	1058
2006	22	2	532
2007	23	2	436
2008	24	3	420
2009	25	3	373
2010	26	3	290
TOPLAM	26	65	9119

Toplam 26 cilt olarak yayınlanan hemşirelik dergisinin %15.4'ünün 1 sayı, %19.2'sinin 2 sayı, %65.4'ünün 3 sayı olarak yayımlandığı saptanmıştır. Derginin 2005 yılındaki basılan üç sayısının tüm sayfa sayısının yüksek olduğu saptanmıştır. Bu sonuç, 2005 yılında düzenlenen ulusal bir hemşirelik kongresindeki bildirilerin "özel sayı" içinde yayımlanmasına bağlanabilir (Tablo 1).

Tablo 2: Yıllara göre dergi yazı türlerinin sayısal dağılımı

Yıl	Derleme (makale)	Araştırma	Özet	Çeviri
1985	9	14	18	3
1986	20	14	15	-
1987	20	10	6	-
1988	18	8	8	-
1989	18	9	6	-
1990	19	8	16	-
1991	18	8	13	-

1992	25	10	7	-
1993	26	28	5	-
1994	17	22	5	-
1995	25	14	5	2
1996	25	20	7	-
1997	6	9	-	-
1998	11	4	-	-
1999	9	8	-	-
2000	7	11	-	-
2001	3	7	-	-
2002	6	8	-	-
2003	4	10	-	-
2004	12	13	-	-
2005	21	66	-	-
2006	11	27	-	-
2007	9	18	-	-
2008	10	24	-	-
2009	8	20	-	-
2010	7	16	-	-
TOPLAM	364	416	111	5

Yirmialtı yıllık süreçte araştırma, derleme, hemşirelik literatüründen özetler ve çeviri yazılar yayımlanmıştır (Tablo 2).

Tablo 3: Dergideki tüm yazıların türlerine göre dağılımı

Yıl	Yazı sayısı	Yüzde
Derleme (makale)	364	40.6
Araştırma	416	46.4
Özet	111	12.4
Çeviri	5	0.6
TOPLAM	896	100.0

Dergideki yayınların yaklaşık yarısının (%46.4'ünün) araştırma, %40.6'sının makale, %12.4'ünün hemşirelik literatüründen özetler, %0.6'sının ise çeviriler olduğu saptanmıştır (Tablo 3).

Tablo 4: Yıllara ve yazı türlerine göre kullanılan kaynak sayısının dağılımı

Yıl	Derleme (makale)	Araştırma	Toplam
1985	91	231	322
1986	223	236	459
1987	298	189	487
1988	200	167	367
1989	231	159	390
1990	206	155	361
1991	211	144	355

1992	271	164	435
1993	333	422	755
1994	234	337	571
1995	340	242	582
1996	347	311	658
1997	116	166	282
1998	199	209	408
1999	210	204	414
2000	38	111	149
2001	39	76	115
2002	135	136	271
2003	107	158	265
2004	250	257	507
2005	537	1321	1858
2006	269	606	875
2007	393	390	783
2008	268	583	851
2009	265	587	852
2010	201	447	648
TOPLAM	6012	8008	14020

Dergideki yayınların tümünde 14020 kaynak kullanıldığı saptanmıştır (Tablo 4).

Tablo 5: Yazı türüne göre yazı türlerinde kaynak gösteriminin dağılımı

Yazı Türü	Kaynak sayısı	Kaynak sayısı ortalaması
Derleme (makale)	6012	231,23 ± 109,90 (min: 38, max:537)
Araştırma	8008	308,00 ± 256, 06,23 (min: 76, max:1321)
TOPLAM	14020	539,23 ± 343,23 (min: 115, max:1858)

Dergideki yayınların tümünde kaynak sayı ortalamasının 539,23 + 343,23 (min: 115, max:1858) olduğu saptanmıştır (Tablo 5).

Tablo 6: Yıllara göre yazar sayısının dağılımı

Yıl	Araştırma	Derleme (makale)	Toplam
1985	21	9	31
1986	33	34	67
1987	17	21	38
1988	19	11	30
1989	19	18	37
1990	12	19	31
1991	18	20	38
1992	25	26	51

1993	58	31	89
1994	46	17	63
1995	23	29	52
1996	44	27	71
1997	21	7	28
1998	30	11	41
1999	21	10	31
2000	26	15	41
2001	23	4	27
2002	18	10	28
2003	27	7	34
2004	35	19	54
2005	177	37	214
2006	72	21	93
2007	52	31	83
2008	67	15	82
2009	53	12	65
2010	34	3	37
TOPLAM	997	448	1463
Yazar sayısı ortalaması	38,34 ± 32,53	17,23 ± 8,69	38,10 ± 56,26

Derginin başlangıç döneminden bugüne kadar 1463 yazar (Tablo 6) 896 (Tablo 3) yazıya imza atmıştır.

Tablo 7: Yıllara ve yazı türlerine çalışmada incelenen dergiye yapılan atıfların dağılımı

Yıl	Derleme (makale)		Araştırma		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
1985	-		-		-	
1986	-		-		-	
1987	4		1		5	
1988	3		10		13	
1989	3		-		3	
1990	7		8		15	
1991	-		2		2	
1992	1		1		2	
1993	2		12		14	
1994	1		11		12	
1995	5		4		9	
1996	6		11		17	
1997	7		1		8	
1998	6		4		10	
1999	6		2		8	
2000	-		5		5	
2001	-		1		1	
2002	3		33		6	
2003	-		12		12	
2004	2		3		5	
2005	5		44		49	

2006	2	8	10
2007	1	12	13
2008	-	12	12
2009	1	10	11
2010	2	6	8
TOPLAM	67	23.92	213
			76.07
			280
			100.0

İncelenen dergiye 26 yıl boyunca toplam 280 atıf yapılmıştır (Tablo 7).

Tablo 8: Yazı türüne göre çalışmada incelenen dergiye atıfta bulunma sayısının dağılımı

Yıl	Toplam atıf sayısı	Atıf sayısı ortalaması
Derleme (makale)	67	2.57+ 2.41
Araştırma	213	7.03+ 8.75
TOPLAM	280	9.61+ 9.38

Toplam atıf sayı ortalaması 9.61+ 9.38'dir (Tablo 8).

Tablo 9: Dergide kaynak kullanım özelliklerinin dağılımı

Kullanılan kaynağın türü	Toplam kaynak sayısı		Yıllık Kaynak sayı ortalaması
	N	%	
Türkçe dergi	2685	19.26	103.26+ 73.86
Yabancı dergi	4350	31.20	167.30+ 131.20
Türkçe kitap	2392	17.15	92.00+ 45.38
Yabancı kitap	1632	11.70	62.76+ 32.64
Türkçeye çevrilmiş kitap	212	1.52	8.15+ 7.24
Kongre/sempozyum bildiri kitabı	1097	7.87	42.19+ 34.65
Tez/Proje	599	4.29	23.03+ 21.48
Gazete/Resmi Gazete	666	4.78	27.61+ 36.97
İnternet	666	4.78	27.61+ 36.97
Eğitim materyali/ders notu	161	1.15	6.19+ 6.74
İstatistik raporu	150	1.08	5.76.26+ 9.51
TOPLAM	13944	100.0	536.30+337,10

Toplam 14020 kaynak kullanılmış olup yıllık kaynak sayı ortalaması 536,30 + 337,10'dur (Tablo 9).

Tablo 10: Derginin hakemli olduktan sonra yazıların sayısı, kullanılan kaynak türlerinin sayılarının dağılımı ve incelenen dergiye yapılan atıf sayısının dağılımının incelenmesi

	Derginin hakemli olması		
	Hakemsiz	Hakemli (1998 ve sonrası)	
Yazılan derleme sayısı	18.92 + 6.02	9.07 + 4.48	Z= - 3.13, P = 0.002
Yazılan araştırma sayısı	13.38 + 6.33	18.61 + 15.54	Z= - 0.74, P = 0.45
Türkçe derginin kaynak olarak gösterilmesi	81.38 + 39.68	125.15 + 93.56	Z= - 1.15, P = 0.24
Yabancı derginin kaynak olarak gösterilmesi	128.23 + 55.83	206.38 + 171.57	Z= - 0.48, P = 0.62

Türkçe kitabın kaynak olarak gösterilmesi	94.76 ± 28.49	89.30 ± 58.86	Z= - 1.05, P = 0.29
Yabancı kitabın kaynak olarak gösterilmesi	80.69 ± 25.58	44.84 ± 28.58	Z= - 3.20, P = 0.001
Çeviri kitabın kaynak olarak gösterilmesi	8.61 ± 4.17	9.09 ± 9.78	Z= - 0.75, P = 0.44
Kongre kitabının kaynak olarak gösterilmesi	31.30 ± 18.97	53.07 ± 43.42	Z= - 1.36, P = 0.17
Tezin kaynak olarak gösterilmesi	12.92 ± 8.63	33.15 ± 25.80	Z= - 2.72, P = 0.006
Gazete/Resmi Gazete/İnternetin kaynak olarak gösterilmesi	5.81 ± 3.62	46.30 ± 43.63	Z= - 3.82, P = 0.000
Ders notunun kaynak olarak gösterilmesi	8.76 ± 8.25	4.27 ± 3.37	Z= - 1.63, P = 0.10
İstatistik Raporunun kaynak olarak gösterilmesi	12.63 ± 11.60	1.83 ± 1.16	Z= - 2.75, P = 0.006
İncelenen dergiye atıfta bulunma	9.84 ± 5.24	11.53 ± 11.45	Z= - 0.56, P = 0.57

Dergi hakemli olduktan sonra daha az sayıda derleme makale yayımlanmıştır (Z= - 3.13, P = 0.002). Dergi hakemli olduktan sonra yayınlanan yazılarda yabancı kitabın (Z= - 3.20, P = 0.001), gazete/internetin (Z= - 3.82, P = 0.000) ve raporların (Z= - 2.75, P = 0.006) ve tezlerin/projelerin (Z= - 2.72, P = 0.006), kaynak olarak gösterilmesi azalmıştır (Tablo 11). Yapılan Pearson korelasyon analizinde, yayın yılı ile kullanılan kaynak sayısı arasında bir ilişki bulunmuştur (r= 0.40, p<0.05).

TARTIŞMA

Dergilerin yapıları birbirinden farklıdır. Hatta aynı bilim dalı ve klinik uygulama alanını kapsasalar bile bu fark görülür. Bu farklılıklar genellikle faaliyet alanları, içerdikleri konunun dengesi, format çeşitlilikleri ile, editöryal ve derleme yazıları gibi kişisel görüş içeren yazılarla, araştırma yazıları arasındaki denge üzerinde olur (Huth 2005, s. 17). Bayık'ın belirttiği üzere, ABD'de Anderson ve ark. 1999 yılından bu yana 78 dergide 241 araştırma makalesi arasında araştırmalara %51.4 oranında yer verildiğini belirlemişlerdir (Bayık 2004, S 73). Çalışmamızda, dergideki yayınların yaklaşık yarısının (%46.4'ünün) araştırma, %40.6'sının makale, %12.4'ünün hemşirelik literatüründen özetler, %0.6'sının ise hemşirelik literatüründen özetler olduğu saptanmıştır (Tablo 3).

Bir raporda kaynak sayısından çok kaynakların niteliği önemlidir. Bir araştırma projesinde 5-10, tezlerde 20-40 kaynak kullanımı yeterlidir. Gerek görüldüğünde bu sınırlar aşılabilir ancak abartıya kaçılmamalıdır. Yeterli sayıda yerli kaynak kullanımına özen gösterilmeli ve yayım tarihi son 5-10 yılı kapsayanlar yeğlenmelidir (Görak 2002, 258).

Yayın yılı ile kullanılan kaynak sayısı arasında bir ilişki olduğu ve yıllar ilerledikçe, kullanılan toplam kaynak sayısının arttığı saptanmıştır. Bu sonuç, yıllar ilerledikçe kaynak sayısının sayısal olarak artmasına ve bu kaynaklara ulaşılabilirliğinin artmasına bağlanabilir. Dergi hakemli olduktan sonra daha az sayıda derleme makale yayımlanmıştır. Dergi hakemli olduktan sonra yayınlanan yazılarda yabancı kitabın ve raporların kaynak olarak gösterilmesi azalmış, ancak gazete/resmi gazete/ internetin ve tezlerin/projelerin kaynak olarak gösterilmesi artmıştır (Tablo 11). Bu sonuç, son yıllarda meslekte lisansüstü eğitim yapan bireylerin artmasına bağlı olarak tez/proje sayısının artmasına ve bunlara erişim olanaklarının da artmasına bağlanabilir.

Çalışmamızda gazete/resmi gazete/ internet, aynı kaynak türü olarak ele alınmıştır. Ancak internete erişim olanağı tarihinden önceki bu kaynak türü gazete iken, erişim olanağı başladığı tarihten sonraki yayınlarda, bu kaynak türü sadece resmi gazete ve internettir. Bu gruptaki kaynakların tek grup altında değerlendirilmesi, çalışmanın güçsüz yönü olarak düşünülebilir.

Hemşire araştırmacıları araştırmalarının sonuçlarını hedef kitleye iletebilmesi ve uygulamaya dönüştürebilmesi, mesleki bilimsel dergiler, konferans ve benzeri toplantılarla, duyurularıyla gerçekleşebilmektedir. Ulusal kongrelerin yanı sıra, mesleki alanda sık sık düzenlenen sempozyum ve benzeri toplantılarla, hemşirelere araştırma faaliyetlerini sunma olanağı doğmuştur (Bayık 2004). Çalışmamızda kullanılan kaynakların %7.82'si (n=1097) kongre/sempozyum bildiri kitabıdır. Bu oldukça yüksek bir orandır ve hemşirelikte bu tür bilimsel toplantıların oldukça sık yapılmasına bağlanabilir.

SONUÇLAR

- ✓ İncelenen dergi ülkemizde hemşirelik alanındaki bilimsel çalışmaları yayınlamaya, ülkemizdeki hemşire akademisyenlere ve yayın yapan hemşirelere hizmet vermektedir.
- ✓ İncelenen dergi 26 yıllık süreç içinde bir özel sayı dahil 9119 bilimsel sayfa basarak hemşirelik alanında önemli bir bilgi birikimine yol açmıştır.
- ✓ Dergi hakemli olduktan sonra daha az sayıda derleme makale yayımlanmıştır.
- ✓ Dergi hakemli olduktan sonra yayınlanan yazılarda yabancı kitabın, ve raporların kaynak olarak gösterilmesi azalmıştır, ancak gazete/internetin ve tezlerin/projelerin kaynak olarak gösterilmesi artmıştır.
- ✓ Derleme yazılara oranla araştırma yazılarında daha fazla sayıda kaynak gösterilmiştir.

Dergi son bir yıl içinde Türk Atif Dizinine girmiştir, Türk Tıp Dizinine girmek üzere de başvurmuş olup sonuç beklemektedir. Bu alandaki olumlu gelişmelerin, derginin yayın yaşamına daha nitelikli olarak devam etmesine katkı sağlaması beklenmektedir.

KAYNAKLAR

- Bayık A.(2004) Hemşirelik araştırmalarına kalite yaklaşımı, II. Ulusal Hemşirelik Araştırma sempozyumu, 8-10. Nisan 2004, Hemarge, Odak ofset, Ankara, 61-79.
- Görak G (2002) "Araştırma Raporu Hazırlama" Hemşirelikte araştırma ilke süreç ve yöntemleri, (Editör : İnci Erefe), Odak ofset, İstanbul.
- Huth EJ. (2005) (Çev: Hasay Doğruyol) Tıpta bilimsel Yayın Hazırlama Teknikleri. Nobel Tıp Kitabevleri, İstanbul.